

Nærfriluftsliv- førebygging av sosiale helseforskjellar?

Universell utforming – Fornebu-dagane 2015

Odd Inge Vistad, seniorforskar,
NINA-Avdeling for naturbruk

'TUREN' – kvifor? ...utbyttet?

«Den gode turen»: Friluftsliv – eller turen – som **“byggjemateriale” i (det gode) livet!**

Eit viktig samspel mellom:

- ▶ **eit personleg behov / driv (motiv),**
- ▶ **og eigen innsats (turen),**
- ▶ **i eit godt turområde (attraktivt utemiljø, ro++),**
- ▶ **som gjev eit kroppsleg og mentalt utbytte.**

Friluftsliv og helse

- God effekt på både «kropp og sjel»;
  - ▶ godt dokumentert
  - ▶ «... styrkja mellom fjellom **kropp og sjel**» (Vinje)
- Berre om lag **32 % nordmenn er «nok» fysisk aktive!** (> 150 minutt moderat fysisk aktivitet pr veke)
- Det mentale: Avstressing, mentalt velvere, rehabilitering, det gode liv ...
- Delvis objektive, delvis subjektive forhold
- Ergo: Korleis få folk til å bli meir uteaktive?

Kva er 'fysisk aktivitet'?

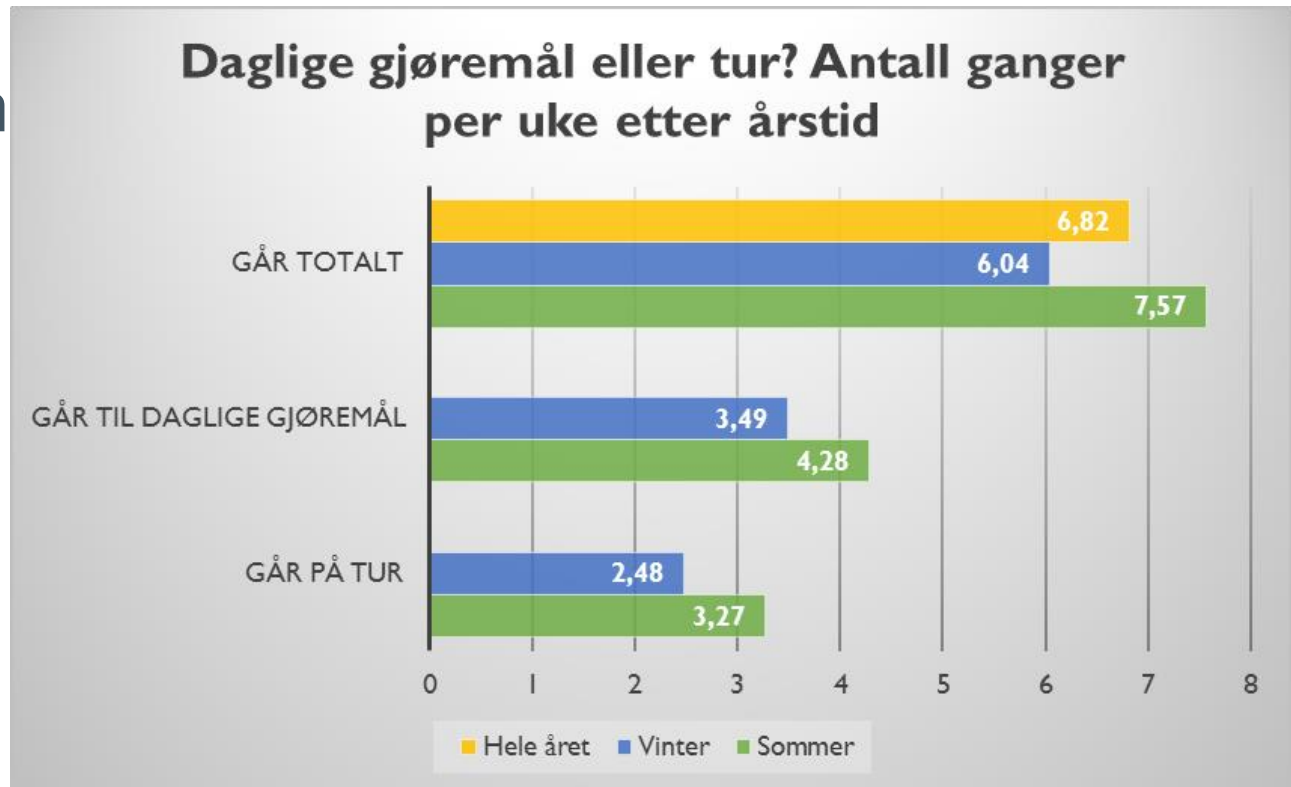
- NB: Nyttig fysisk aktivitet, er ikkje det same som idrett og trening!
  - ▶ WHO poengterer dette.
  - ▶ Difor er 'nærtur' eit reelt og godt alternativ
- Moderat fysisk aktivitet; det som er tilstrekkeleg for å halde kroppen 'i god gjenge':
  - ▶ > 150 minutt/veke; minimum 10 minutt pr. 'økt'
- Høg aktivitet (sveitt, andpusten):
  - ▶ > 75 minutt/veke

Kunnskapsstatus (folkehelse): Fysisk aktivitet – friluftsliv?

- God helse er skeivfordelt i samfunnet.
  - ▶ Sosio-økonomiske skilnader – eit «overklasse-fenomen»
  - ▶ Livsstil! ...og samfunnsansvar!
- Nordmenn: Relativt treningsaktive, men likevel blant dei minst fysisk aktive i Europa!
  - ▶ NB: Dagleglivet er for inaktivt
- Korleis aktivere dei som er lite aktive?
- Funn: Sjølvorganisert aktivitet i nærmiljøet (gåing, trening, mosjon...!)
  - ▶ ...ser ut til å ha potensial for betre folkehelse – ikkje minst fordi det ser ut til å femne sosialt breitt.

Prosjektet 'NÆRTUR' (Moss):

- Kartlagt både nyttetur (transport) og lysttur (fritid)! Summen av kroppsbruk som tel!
- 780 intervjua

Kven er det som går?

VARIABELNAVN
1. Alder
1. Kjønn
1. Inntekt
1. Utdanning
1. Om respondenten helt, delvis eller ikke har vokst opp i Norge
1. Hvilket land respondenten kommer fra
1. Hvor lenge respondenten har bodd i Moss
1. Om respondenten har barn eller ikke
1. Om respondenten har hund
1. Hva slags boligtype respondenten bor i
1. Hvor mye tid i løpet av en vanlig uke respondenten blir svett/andpusten
1. Om respondenten driver med noen form for trenings- eller mosjonsaktivitet
1. Hvor mye tid i løpet av en normal dag respondenten slapper av på sofaen, ser på TV, sitter med PC/nettbrett, leser, eller lignende
1. Om respondenten jobber heltid eller deltid
1. Hvor fysisk aktiv respondenten er i jobben
1. Hvordan respondentene vurderer sin egen helsetilstand

Altså:

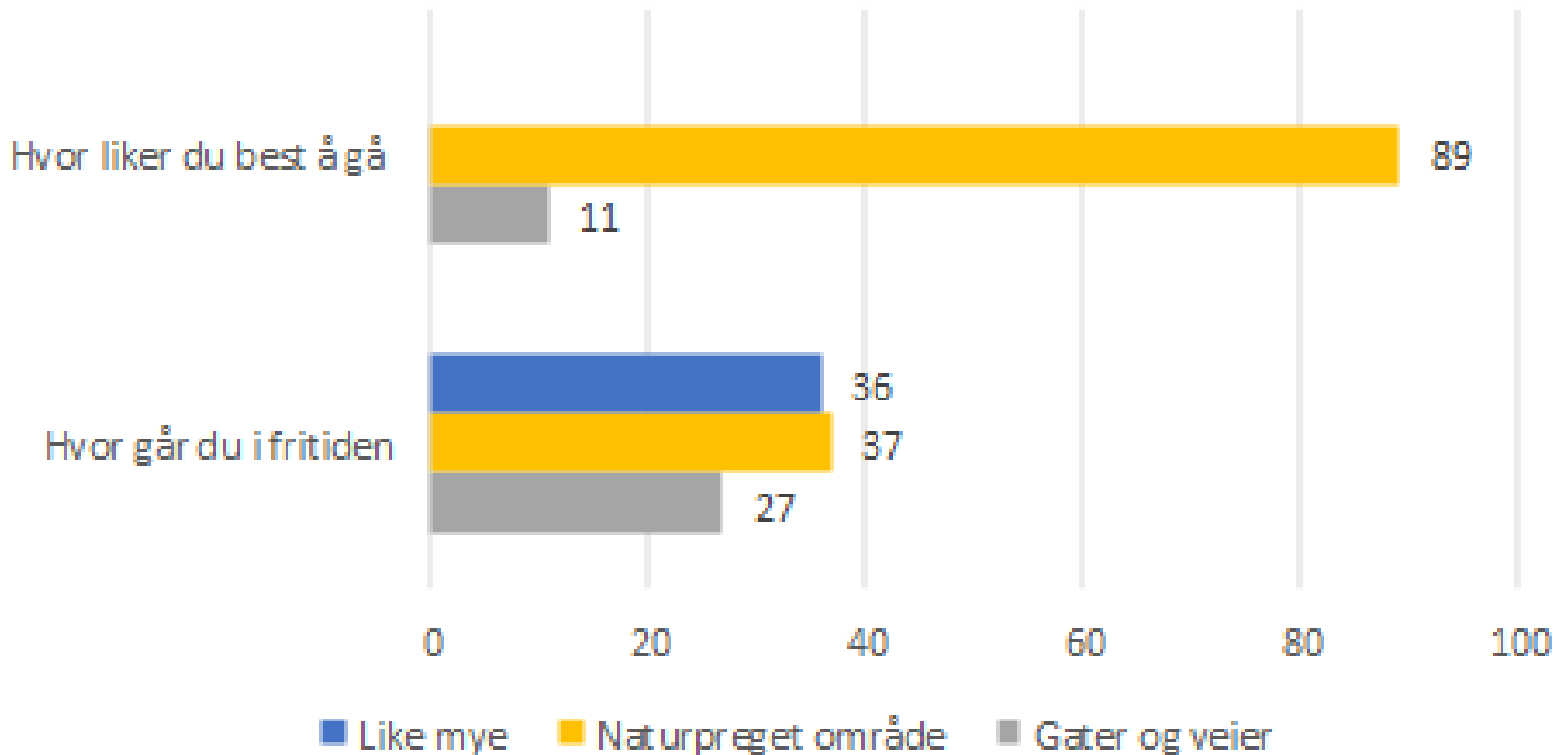
Funn frå Moss stadfester vår hypotese:

- Det å gå i nærmiljøet appellerer til alle!
- Men det appellerer mest på barmark!
- Folk går hyppigare som transport enn som tur!

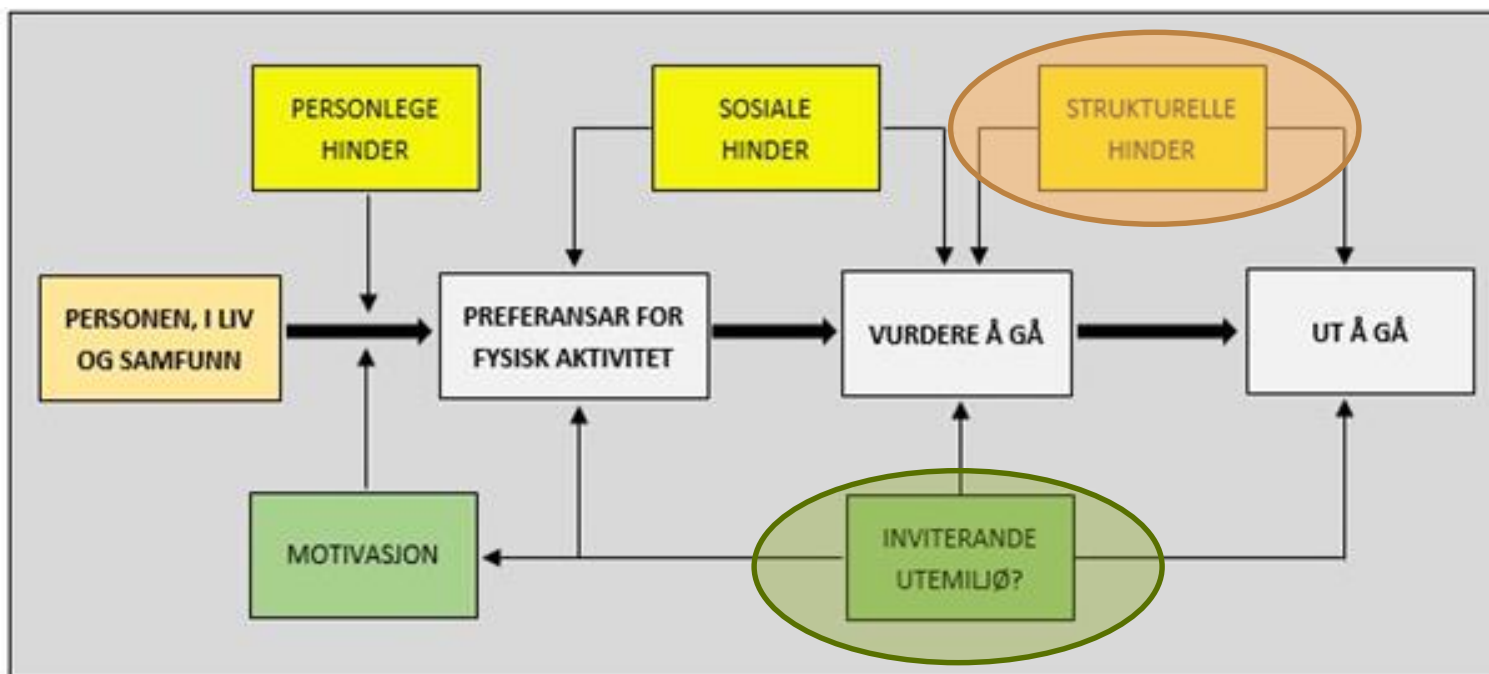
Praksis og ideal?

Hvor går de og hvor liker de best å gå?

Kva hindrar folk frå «å ta ein tur»?

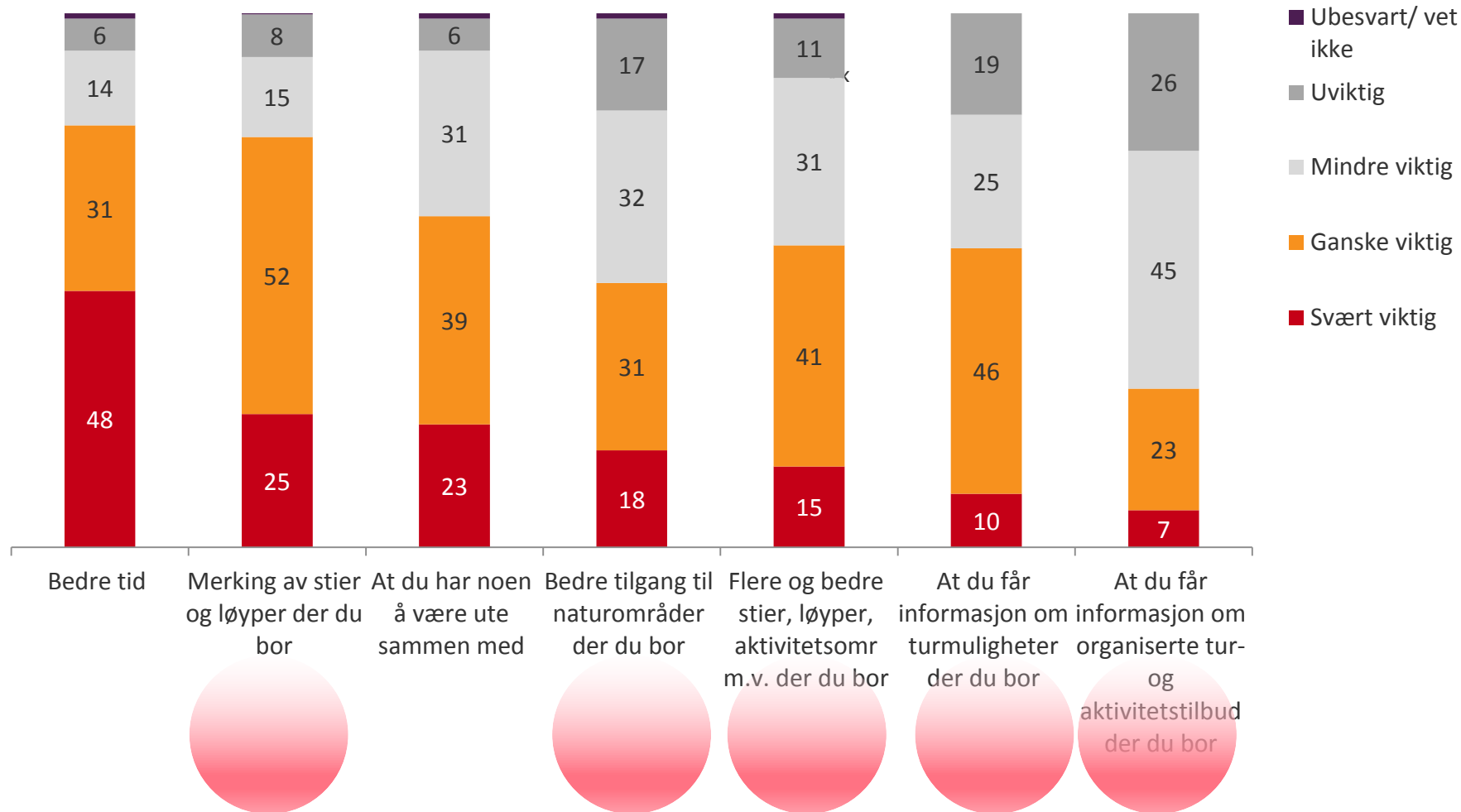
(artikkel «Berre ein liten tur...!?» i www.utmark.org)

Modell for analyse av hinder/stimuli for det å gå i nærmiljøet, basert på en internasjonal litteraturgjennomgang (Vistad et al. 2014)

Hva er viktig for at du skal være mer ute?

«Hvor viktig er følgende for at du skal være mer ute enn i dag?» I % av base n= 601.

Natur- og miljøbarometeret

Hinder i Moss?

Vanskeleg å kartlegge hinder!

Dei tre viktigste hindra (frå ei liste på totalt 14 framlagte hinder):

1. Jeg hadde gått mer om jeg hadde hatt noen å gå sammen med
2. Mørke gjør det skummelt å gå
3. Jeg liker ikke å gå om vinteren

Lettare å kartlegge 'gode tiltak'

Asfalterte turveier

Lekeplasser

Merking og skilting

Grusede turveier

Benker og sitteplasser

Velstelt skog/vegetasjon

Tråkkede stier

Fravær av biltrafikk og støy

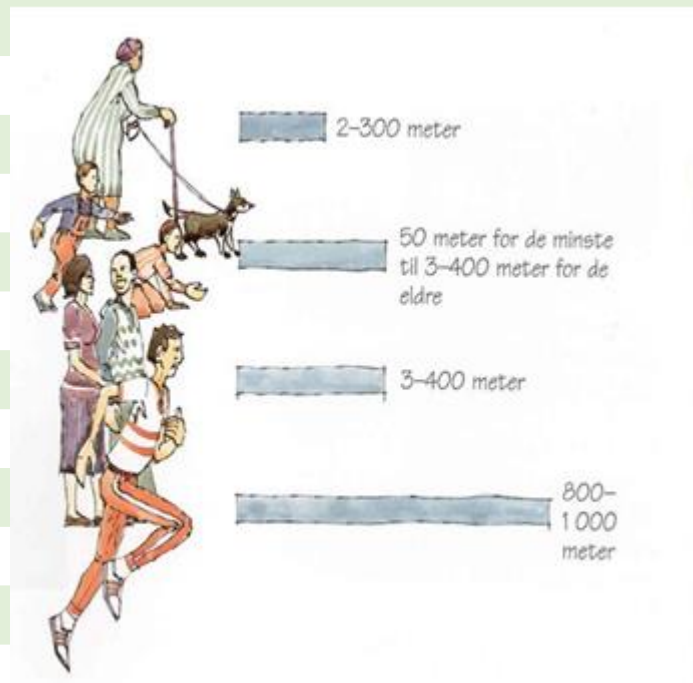
Belysning

Fortau

Strøing vinterstid

Brøyting av stier/turveier vinterstid

Rene, pene og ordentlige omgivelser

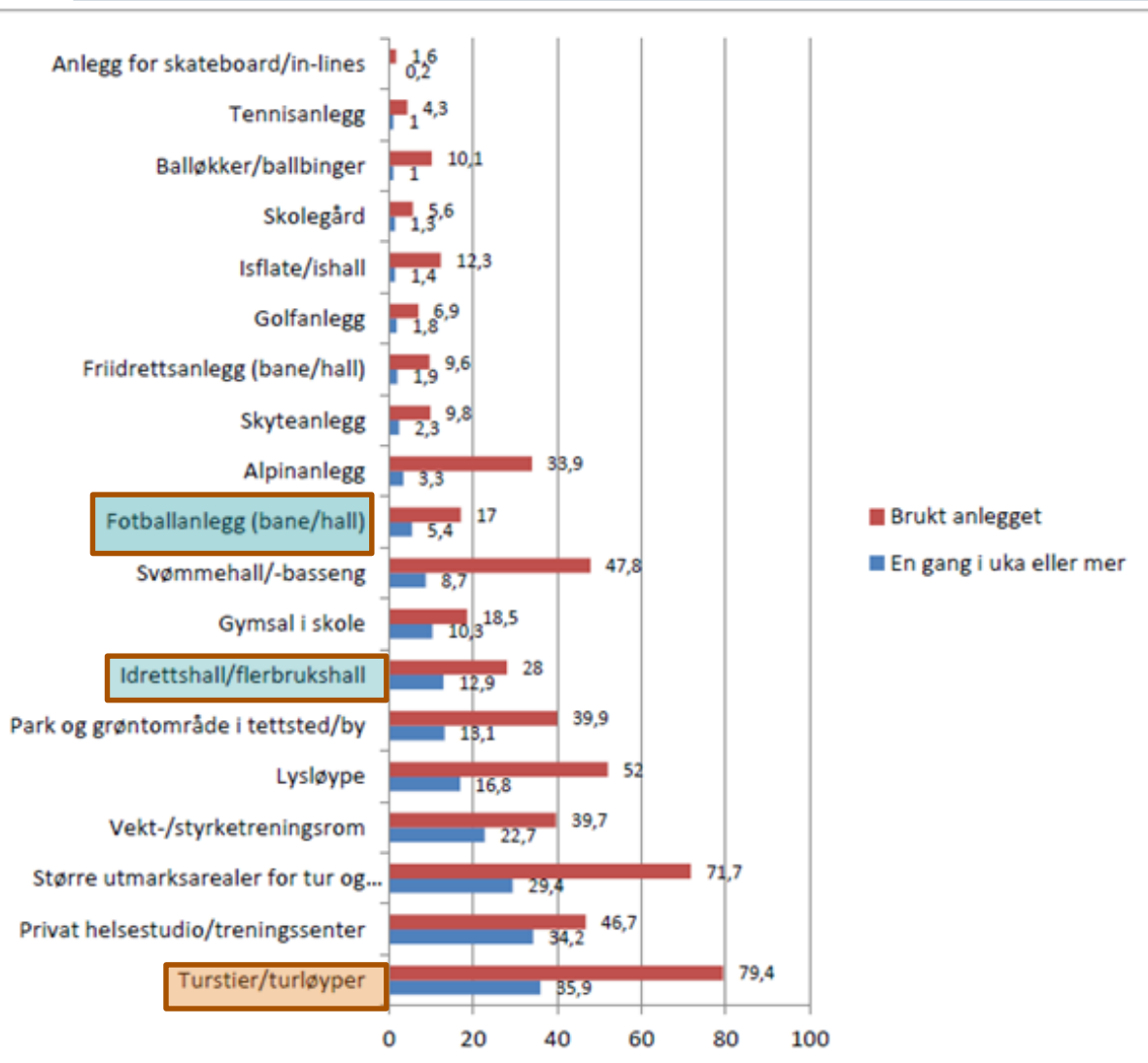

Nasjonalt strategi 2014-2020:

- «Regjeringen ønsker å **få flere mennesker til å delta i friluftsliv** på jevnlig og varig basis. Et viktig virkemiddel for å få til dette er å legge til rette for **friluftsliv i nærmiljøet**. Strategiens hovedmål er derfor å øke antall aktive i friluftsliv i og **ved byer og tettsteder**. De viktigste målgruppene er barn og unge, personer med innvandrerbakgrunn, personer med nedsatt funksjonsevne og personer som er lite fysisk aktive.»
- Mitt NB: **IKKJE GLØYM DISTRIKTS-NOREG!**

Sti og andre anlegg...

ivitet; omfang, tilrettelegging
ulikhet – en oppdatering og
revisjon

ar Breivik og Kolbjørn Rafoss
2012

JORGES IDRETTSHØGSKOLE

Anlegg – idrett og friluftsliv

- «**Kommune(del)plan for idrett og fysisk aktivitet**» (KIF)
  - ▶ Må til for å utløyse spelemiddel (Norsk tipping)
  - ▶ Den største offentlige potten til fysisk aktivitet i Noreg: Utgjorde 1,86 milliard kr. i 2014
  - ▶ Går primært (i økonomisk omfang) til idrettsanlegg
- NB: Idrett tyder ganske lite for folkehelsa blant vaksne! (jfr forrige slide)

Foreløpig oppsummering om KIF

- For lite breidde-innspel og mest frå Idrettsråda
- Behovsvurderinga blir derved skeiv og sjeldan basert på ulikhet i helse eller faktisk aktivitetsprofil
- Handlingsplanar har i liten grad nærturtemaet inne, heller ikkje i planar som har oppsummert at det er behov for slike anlegg
- KIF; lite effektivt for å sikre «NÆRTUR»? (og uheldig å setje idrett opp mot friluftsliv)

«Det sjølvsagte friluftslivet»

- Står sterkt kulturelt og identitetsmessig
- «Sjølvsagt», pga. vår kulturhistorie, allemannsretten, mykje natur og lite folk
- Står svakt økonomisk og som samfunns- og særleg som arealinteresse
- Kven tek ansvar lokalt? ...litt tilfeldig!
- Står ofte sterkare i byar og pressområde!
- Koplinga til folkehelse gjev håp!
- Og: Lite kunnskap og dokumentasjon av 'friluftsliv'
  - ▶ Lokal tilstand; lokale behov må dokumenterast

Oppfordring til kommunen:

- Tenk fleire behov og fleire former for/standard på tilrettelegging for friluftsliv
- Tenk sikring av grønt-areal; ikkje berre 'turveg'
- Tenk sti/turveg både for transport og som turveg – og tenkt NÆRMILJØ
- Kartlegg og verdsett friluftsområda i kommunen! (jfr Miljødir. Veileder M-98, 2013)
- Tenk både grønt og grått og blått i samanheng, inkludert «bondens kulturlandskap»!

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger